

מתיקות השבת

יו"ל ע"י ישיבת חיים של תורה - לובלין פניה"ק ירושלים ת"ו | בראשות הגאון רבי מנחם ברוך יאווע שליט"א תלמידו של מרן פוסק חזון בעל 'שבת הלוי' זצוק"ל

◆ משיחורנו של מורינו ראש הישיבה שליט"א ◆

מתיקות הניסים

— מכתבים למערכת —

תוצאות מתוקות של בכי ומרורים

אני משמש כבחון בישיבה השוכה שאליה מכניסים בחורים מבחורים בלבד. יום אחד הגיע אלי למבחן בחור מפלא מאד מגלה ביראת שמים ובמדות טובות, קשטימי לבחון אותו, נכסתי לחדר הצות קשטימי מגידי השעורים וראש הישיבה קשה מוכנים לישיבת צות מחדת שהיתה אמורה להתקיים תכף באותה שעה.

לא יכלתי לעצור את רוחי והתפעלתי בקול רם ואמרתי: קעת קבלתי לישיבה בחור מפלא ומגלה מאד, שאינני מבין היאך זכה בחור זה למעלות נפלאות כאלו, והזכרתי את שמו של החבור. כשראש הישיבה שמע את שמו של החבור, הוא אמר לי: יש לי הסבר לפליאתך ואני רוצה לומר את דברי ברבים.

ראש הישיבה עמד וכך ספר לצות הישיבה שהקשיבו לדבריו: לפני שפתחתי את הישיבה הזאת, שמשתי כמגיד שער בישיבה אחרת ושם הייתי לומד ומכין את השעורים עם אחד בחורים ששמו ר' ישראל. ישראל הזה דווקא לא היה כל כך כשרוני, אבל הוא היה מתמיד גדול וירא שמים ולכן בחרתי בו כחבריתי.

יום אחד, ישראל התארס בשעטור"מ ואף על פי כן הוא המשיך ללמד אתי בשעה הקבועה גם ביום הארוסין וגם למחרתו, וכך גם הוא לא ותר על הלמוד הקבוע שלני עד ליום החתונה וגם למחרתו ובכל יום ויום שלאחר מכן.

והנה, כעבור כשנה מיום נשואיו, יום אחד ר' ישראל לא הגיע בשעה הקבועה, המתנת לו חצי שעה והוא לא הגיע, הבנתי שכנראה קרה משהו מיוחד מאד. עברה שעה והוא גם לא הגיע, התחלתי לחשש שכנראה קרה משהו לא טוב... החלטתי ללכת לביתו ולראות בשלומו.

« המשך המעשה בעמוד ד' »

החזק והחלשה שבפרואים

להבין זאת, יש להקדים מה שמצינו בתחלת מסכת שבת, שחז"ל נקטו להסביר את אסור הוצאה מרשות לרשות בדרך מעשה על עשיר הנותן משלו לעני, ואפשר לומר שהתנא רצה ללמדנו שאסור עשיית המלאכות בשבת מלמדנו מדות טובות וקגון שאסור הוצאה והכנסה מלמדנו להכניס אורחים לביתנו או להוציא מביתנו מאכלים וממון לטובת הנזקקים.

גם חזק לפעמים נחלש

וביתר עמק נראה לומר, שמפנין שפסקת שבת עוסקת מיום השבת שמייסד כדי לזכר את מעשה בראשית, לכן רצה התנא ללמדנו בתחלת מסכת זו יסוד גדול הקשור לבריאת העולם, שהקב"ה ברא את הבריות שבהם ישנם עשירים ועניים, חזקים וחלשים, ובכל אדם מתברשים שניים לפי העתוי והזמן, וגם אדם שנחשב בדרך כלל לחזק, כאשר הוא עומד מול אדם חזק ממנו, מתעוררים בו רגשות של חלשה, כמו שמצינו במלשה רבנו שהיה מלך על העם (במדר"ב טו יא), ובזמן שהקב"ה גער בו [מפני שהעם חטאו בעגל], מייד תשש כחו של משה ולא היה לו כח לדבר (ברכות לב).

ייעבדו מצרים את בני ישראל בפרך. איתא במדרש (אוצר הפורשים - פסיקתא דרמא): וכן מאחר שישראל חביבים כל כך, למה מסרם ביד אויב? אמי רבי חנינא: לפי שכל מדותיו של הקב"ה מדה נגד מדה, בתחלה קדם שיידו למצרים היו בני לאה מבאים את בני השפחות - את בני בלהה וזלפה, ולא נהגו בהם מנהג אחר, והיה הדבר קשה בעיני הקב"ה ואמר: מה אעשה שיקבלו את בני השפחות? אורידם למצרים ויהיו בלם עבדים, ובשעה שאני גואל אותם, אני נותן להם מצות פסח שיעסקו בה הם ובניהם ובני בניהם, ויאמרו כלם יחד: עבדים היינו לפרעה במצרים' ונמצאו כלם שוים,

וקשה לפי זה, מדוע בני השפחות ובני יוסף השתעבדו למצרים, הרי יוסף כבד את בני השפחות?

והנה במדרש 'שוחר טוב' (תהלים) מובא, ששבת השעבוד היתה מפני שמכרו את יוסף לעבד, שבמדה כנגד מדה נעשו כל השבטים עבדים לפרעה. ונשאלת השאלה, מדוע בני יוסף השתעבדו למצרים, הרי לא שנה בהם חטא מכירת יוסף? עוד עלינו להבין, היאך שני המדרשים אינם סותרים זה את זה?

מלאכות של מדות טובות

יעוד קשה לכאורה על דברי ה'שוחר טוב', שהרי יוסף הצדיק פעל אצל אחיו להשיבם בתשובה על שמכרוהו, על ידי כך מה שחשדם כמרגלים ולקח מהם את בנימין, ובזדאי הדברים הועילו להם והם שבו בתשובה, כמו שמצינו שפאשר יוסף התגלה אליהם, פרחה נשמתם, וזאת גודאי מבהלתם הגדולה שהבינו שטעו בכך שמכרוהו, שהרי קעת הם רואים שהקב"ה אכן בחר ביוסף למלך עליהם, וחלומותיו היו אמת, ומפנין שחזרו בתשובה על חטא זה, מדוע ישתעבדו ורעם כסבות?

שִׂיֵהוּ לוֹ הַקֶּבֶ"ה: שִׁמְרוּ אוֹתוֹ וְיִשְׁלַח לוֹ אֲנָשִׁים טוֹבִים שִׂסִיעוּ לוֹ.

ובשִׁבְטֵי חֵלְקֵם הָיוּ חֲזָקִים וְחֻלְקֵם הָיוּ חֲלָשִׁים (רש"י בראשית כ"ז ב), וּמִצִּינֵי בִּכְרֶשֶׁת תַּצְוֶה שְׂפָתָיו עַל כָּל אֶחָד מֵהָאֲבָנִים שֶׁבְּכַתְּפוֹת הָאֶפֹד שְׁמוֹת שֶׁל שֵׁשֶׁת שִׁבְטֵי־יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב: "וְאֵת שְׁמוֹת הַשֵּׁשֶׁת הַזּוֹתֵרִים עַל הָאֲבָן הַשֵּׁנִית", וּמֵהַלְשׁוֹן "הַזּוֹתֵרִים" שֶׁנֶּאֱרָא שֶׁכְּמוֹת בְּכֹדֶם שֶׁל אוֹתָם שִׁבְטֵי־יִשְׂרָאֵל עָלֵיהֶם "זוֹתֵרִים", אֲנִי לְמַדִּים שֶׁהַנְּהַגְתּוֹ ה' הָיָה שֶׁפָּאָשֶׁר הוּא יִתְבַּרְךָ בּוֹרֵא אֲדָם חָזֵק, הוּא בּוֹרֵא גַם אֲדָם חָלָשׁ לְעַמּוֹתָו שֶׁמִּצְדָד 'נִזְוֵרֵת'.

"מִכָּל מוֹלְמָדֵי הַשִּׁבְלָתִי"

יְקָה הָיָה גַם אֶצֶל הַשִּׁבְטֵי־יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּגֵי הַשִּׁפְחוֹת הָיוּ נֶחְשָׁבִים "נִזְוֵרֵתִים" כִּי הֵם הָיוּ חֲלָשִׁים לְעַמְתּוֹ בְּגֵי הָאִמְפּוֹת, וּבְאֲבָנֵי כַתְּפוֹת הָאֶפֹד הַקֶּבֶ"ה צִוָּה לְכַתֵּב אֶת שְׁמוֹת הַשִּׁבְטֵי־כֹסֶדֶר תּוֹלְדוֹתָם, וְלַעֲרַב בְּקֶבֶד אֶת הַחֲלָשִׁים עִם הַחֲזָקִים, כְּדֵי שֶׁהַחֲזָקִים לְמַדּוּ אֶת מִדַּת הַרְפוּת וְהַעֲנָה

שֶׁל פְּרָעָה טָרָם הַחֵל הַשְּׁעָבוּד, שֶׁפְּרָעָה חָלַם עַל שִׁבְעַת פְּרוֹת וְשִׁבְעַת שְׁבוּלִים בְּרִיאֵי טוֹבוֹת, שֶׁאוֹתָן בָּלְעוּ שִׁבְעַת הַפְּרוֹת וְהַשְׁבוּלִים הַדְּקוֹת, וּבְחֻלָּם זֶה רָמְזוּ שֶׁהַפְּרוֹת הַשְּׂמֹנֶת הוּא כְּנֶגֶד הַשִּׁבְטֵי־הַחֲזָקִים וְהַרְזוּתוֹ הוּא כְּנֶגֶד הַשִּׁבְטֵי־הַחֲלָשִׁים כְּבָנֵי הַשִּׁפְחוֹת.

וְהַחֲלָשִׁים בָּלְעוּ אֶת הַשְּׂמֹנִים, הֵינִי שֶׁכָּל הַשִּׁבְטֵי־עַתִּידִים לִירֹד לַשְּׁעָבוּד בְּמִצְרָיִם, וְהַחֲזָקִים יִסְבְּלוּ בְּסַבְּתָא מִה שֶׁזָּלְזְלוּ בַחֲלָשִׁים.

"וְלֹא נֹדַע כִּי בָאוּ אֶל קַרְנֶהָ", הֵינִי שֶׁהַשְּׁעָבוּד הָיָה מִפְּנֵי הַתְּבִיעָה עַל הַשִּׁבְטֵי־הַחֲזָקִים עַל שֶׁזָּלְזְלוּ בְּכָנֵי הַשִּׁפְחוֹת וְהוֹצִיאוּ עֲלֵיהֶם דָּבָר שֶׁהֵם עֹבְדִים, שֶׁדָּבָר זֶה הוּא כְּנֶגֶד רָשׁוֹן הַרְעָה, שֶׁאִין הַנָּאָה לְמַדְבַּר מִדְּבוּרָו וְהוּא דוֹמֵק לְנַחֵשׁ הַמִּפְכִּישׁ בְּלִי לְהַגִּית מִפְּנֵי (מַעֲשֵׂית ח.ה). וְלָכֵן בְּחֻלָּם פְּרָעָה הָיָה נֶחֱרַשׁ שֶׁאִין הַנָּאָה וְתוֹעֵלֶת לְפָרוֹת וְלַשְׁבוּלִים שֶׁבָּלְעוּ אֶת חֲבֵרוֹתֶיהָ.

הַקִּנְיָמָת בְּיוֹתֵר אֶצֶל הַחֲלָשִׁים, וְהַחֲלָשִׁים לְמַדּוּ מֵהַחֲזָקִים לְהִיֵּת גְּבוּר כְּפָאֵר וְעַז כְּפָאֵר לְעַבֹּדֶת ה'.

וְהָאֲבָנִים שֶׁהָיוּ עַל כַּתְּפֵי הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מִתַּחַת לְאֲזִינוֹ, מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ שֶׁשִּׁבְעַת הָאֲדָם שֶׁלְּפַעֲמִים הוּא אוֹהֵב אֶת הָעֲשִׂירִים וְלְפַעֲמִים הוּא מוֹאָס בְּעֲשִׂירִים, וְלָכֵן לְפַעֲמִים הוּא מוֹאָס בְּאֲזִינוֹ לְעֲשִׂירִים שֶׁהֵם כְּתוּבִים לְצַד אֲזִינוֹ הַאֲחַת שֶׁל הַכֹּהֵן וְלְפַעֲמִים הוּא מְעִדִיף לְשַׁמְעַע בְּקוֹל הַחֲלָשִׁים שֶׁהֵם כְּתוּבִים לְצַד אֲזִינוֹ הַשֵּׁנִית שֶׁל הַכֹּהֵן.

וְכִינּוּ שֶׁרָאָה הַקֶּבֶ"ה שֶׁהַשִּׁבְטֵי־הַחֲזָקִים מוֹגִיעִים לִידֵי חֶסֶד הָעֲרֻכָה לְחָלָשִׁים, לָכֵן הַקִּדְדִים לָהֶם תְּרוּפָה לְחִסְרוֹן הַזֶּה וְהַבְּטִיחַ לְאֲבָרְהָם אֲבִינוּ "וְעָבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם", שֶׁעַל יְדֵי הַשְּׁעָבוּד הַתְּרַפָּאוּ בְּרוּחָם שֶׁלֹּא לְזָלוּ בְּכָנֵי הַשִּׁפְחוֹת, כִּי מִכִּינּוּ שֶׁהוֹרְגִישׁוּ שִׁם עֹבְדִים, כְּכָר יְדַעוּ לְהַעֲרִיף אֶת אַחֵיהֶם בְּנֵי הַשִּׁפְחוֹת.

עַתִּידוֹת בְּעַקְבוֹת מִצִּיאוֹת

וְנִרְאָה לוֹמֵר, שֶׁעַנְיָנוּ זֶה נִרְמַז מִשְׁמֵימִם בְּחֻלּוֹמוֹ

סֶבֶת שְׁעָבוּד מִצְרַיִם

בְּתִשְׁבּוּבָה עַל מִכִּירַת יוֹסֵף, אֲבָל עַל הַסֶּבֶת שֶׁהֵם מְכָרוּ אֶת יוֹסֵף הֵם לֹא עָשׂוּ תִשְׁבּוּבָה, שֶׁהַסֶּבֶת שֶׁמְכָרוּהוּ הָיְתָה מִפְּנֵי שִׁיּוֹסֵף הָיָה מְכַבֵּד אֶת בְּנֵי הַשִּׁפְחוֹת שֶׁהֵם אֶחָזוּ שֶׁרָאוּ לְצַדֵּד אוֹתָם וְלִקְרוֹתָם עֹבְדִים, [כְּדֵי לְהַבְדִּיל בֵּין הַבָּנִים שֶׁל הָאִמְפּוֹת לְבֵין בְּנֵי הַשִּׁפְחוֹת], וְעַל כֵּן שֶׁנָּאוּ אֶת יוֹסֵף שֶׁמְכַבְּדֵם וְהִבִּיא אֶת דְּבַרְתָּם רַעָה אֶל אֲבֵיהֶם עַל שֶׁמְפַזְזִילִים בְּכָנֵי הַשִּׁפְחוֹת, וּמִסַּבְּתָא זֶה מְכָרוּהוּ.

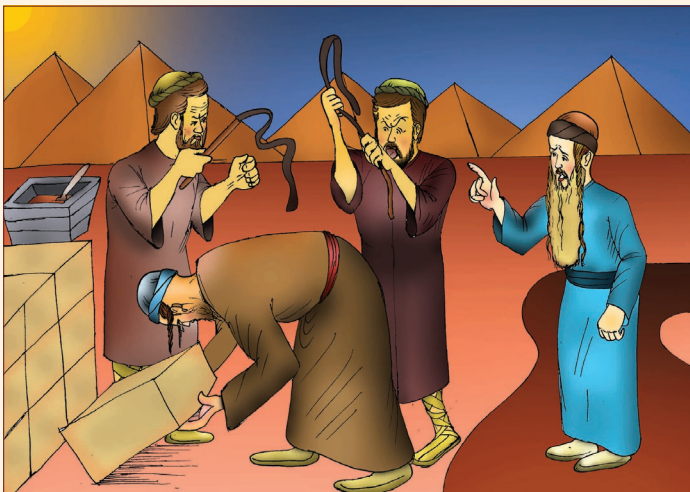
וּבַתְּלֻמִּיד יְרוּשְׁלָמִי (ר"ה י"ז) מוֹבָא, שֶׁהַמְּצַוֶּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁנִּצְטָו יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרָיִם הָיְתָה לְשַׁחֵרֵר אֶת עֹבְדֵיהֶם, וּמִסַּבְּתָא מִלִּתְּאָ שֶׁעֹבְדֵיהֶם הָיוּ בְּנֵי הַשִּׁפְחוֹת שֶׁהָיוּ מִשְׁתַּעֲבָדִים בָּהֶם גַּם בְּשָׁנוֹת הַשְּׁעָבוּד (וְאִי"ה גְרַחֲבִי עַל פֶּה בְּנֵינִי וְאָרָא).

לְתַקַּן אֶת שְׂרֵשׁ הַחֲטָא

וְאִם כֵּן, אֲמַנְסֵם בְּנֵדָאֵי הַשִּׁבְטֵי־הַקְּדוּשִׁים שֶׁבוּ

וְעַתָּה יִתְשַׁבּוּ בְּנֵי הַמְּדַרְשִׁים שֶׁהִבְאֵנו בְּפֶתַח דְּבָרֵינוּ, דְּהִנֵּה עַל מַה שֶׁהַשִּׁבְטֵי־זָלְזְלוּ בְּכָנֵי הַשִּׁפְחוֹת לֹא מִצִּינֵי שֶׁעָשׂוּ תִשְׁבּוּבָה, וְלִהְפֹּה, מִשְׁמַע כְּסֶדֶר הַפְּסוּקִים שֶׁבְּתַחֲלַת פְּרֻשְׁתָּנוּ שֶׁפָּאָשֶׁר הַפְּסוּקִים מוֹנֵה אֶת שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְיִרְדִים מִצְרָיִמָה, הוּא מוֹנֵה אֶת בְּנֵי הַשִּׁפְחוֹת רַק לְכֹסֶדֶר, לְרַמֵּז שֶׁעֲדוֹן בְּנֵי הַשִּׁפְחוֹת הָיוּ מִצְדָדִים יְדֻחוּיִם בְּעִינֵי אַחֵיהֶם.

לְהַפְּךָ אֶת הַחֲשֵׁבָה לְאוֹרָה

בְּצִיּוֹר שִׁבְכוֹתֵת הַגְּלִיּוֹן: תְּלֻמִּיד יוֹשֵׁב וְיוֹסֵק בְּתֻלְמוּד בְּכָלִי הַקְּדוּשׁ. וּמִרְגִּישׁ אֶת הַחֲשֵׁבָה הַגְּדוּלָה. כְּפִי שֶׁקְרָאוּ תו"ל וְסִנְהֵדוּ (כ"ז) עַל תְּלֻמוּדָה שֶׁל בְּכָל אֶת הַפְּסוּקִים: "בְּמַחְשָׁכִים הוֹשִׁיבִי".

מִדּוּעַ קְרָאוּ תו"ל עַל תְּלֻמוּדָה שֶׁל בְּכָל הַקְּדוּשׁ אֶת הַפְּסוּקִים "בְּמַחְשָׁכִים הוֹשִׁיבִי"? וּמָה מִרְמֵז בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנֶּחֱרַח בְּחֻלּוֹן בְּשַׂרְפוֹ?

עַל כֶּךָ בְּמִאֲמֵר: 'שְׂמוֹת' - ש' אֵלוֹת מ' תּוֹקוֹת ו' ת' שׁוֹבוֹתִיךְ.'

בְּצִיּוֹר שְׁלִמְנִינוּ: הַיְהוּדִים מִשְׁתַּעֲבָדִים בְּמִצְרָיִם בְּאֲחֵיהֶם הַיְהוּדִים וְהַדְּבָר פּוֹאֵב לְמַשָּׁה רַבְּנָה הֵיכִן מִשְׁמַע שֶׁהַיְהוּדִים הָעֹבְדִים אֶת אַחֵיהֶם בְּשָׁנוֹת שְׁעָבוּד מִצְרָיִם?

עַל כֶּךָ בְּמִאֲמֵר: 'סֶבֶת שְׁעָבוּד מִצְרַיִם.'

עצות מתוקות

ברית מילה זה הקשר שטלנו עם בורא העולם, וכדיע אליו הנביא מגיע לכל ברית, ולכאורה צריך להיותו. מדיע דוקא אליהו הנביא בא לכל ברית ולא משה רבנו שהוא אבי הנביאים ועל ידו עם ישראל נגאלו ממצרים וקבלו את התורה ברה סיני?

אלא, כשאנו מילים את בננו, אנו בעצם מכאיבים לו מעט, ובכך הוא לומד שפדי לנכות לשוב לעולם שפמנו הוא בא זה עתה קשהו שלם ומיכן להתענג על ה' לצאת, עליו לקבל מעט בתיים ולותר הרבה הזלת ולאשה שימו לו ה', שפך ילד בדרך ה' ויחל חיי עולם הבא, ואת הלכות הזה למדים גם כל הצבור המשתתפים בשמחת הברית מילה.

ואליהו הנביא עבר בימי חיו סבל רב, מן שפני דורו נכשלו בעבודה זרה ויטחו את ה' שהוא הטוב והמטיב שנותן את הכל והלכו לחצב להם בארות ושקברים, עד שאליהו פנס את כל העם אל הר הפרמל ושמ הודיע לכלם ש' הוא האלקים, כפי שהם בעצמם זקקו שם, ואליהו הנביא קנא לשם ה' והרג את נביאי הפגל, ואיך המרשעת בקשה להורגו על כך והיה צריך לברר מפניו.

וסבל כזה לא נמצא אצל משה רבנו. שכן משה לא היה נרדף כאלהו הנביא, וכבר במעמד הר סיני כל עם ישראל זקקו מיד "עשה ושמע", ובכלליות היתה לעם אמונה במשה רבנו, מלבד מקרים בודדים שבהם מקצת שבעים ומהעבר רב חסאון והתלוננו פעדת קורח.

לכן דוקא אליהו הנביא בא לברית, כי הוא זה שסבל הרבה בימי חיו לכבוד שמו ויתברך, וממנו יכולים הצבור והמניח ללמד היטב את הלכות המיתוק להסכים לסבל בימי חיייהם לכבוד שמו ויתברך, ויבטח זה יזכי לחל חיי עולם הבא ולהתענג שם לצאת.

ובבאמת, לאנשים רבים הרבה יותר קשה להסתדר בפי' עם האשה ויחיו עם חבריהם, מאשר מיסורים של ברית המילה, וההכנס משכיל לעמד בקשיים ובנסיונות הללו, לטובתו הנדולה בעולם הזה ובעולם הבא.

מתיקות שיחי

רבנו של עולם, זכנו ללמד מאליהו הנביא שהסכים לקבל לכבוד שם קדושו ואף אנו נקבל את הסבל שיש לנו בפי' או מחברנו כאשר הם מתנהגים באופן שלא מוצא חן בעינינו וכדומה, ונתברר על מדותינו ונכבש את בעטנו, ועל ידי זה נזכה לחל חיי עולם הבא ולהתענג שם לצאת. כאלהו הנביא שפכותו שפכל ביונות ויצר לכבוד שמו, זכה לחיי עולם הבא באופן משלם ולא טעם טעם מיתה ויקברוהו, אמן סלה.

הוא פנים של חזק, ונראה במדת הצורך מהדברים שהוא מצלח בהם, על דרך הפתוב: "החלש יאמר גבור אני".

וכמו כן, פאשר בני השפחות ראו שבני לאה מנזלים בהם, היה עליהם לספר זאת בעצמם ליעקב, ולא להסתפק בכך שיוסף עושה זאת, כי פשבני לאה ראו שיוסף מספר את מעשייהם ליעקב, הדבר גרם להם להתרחק מהם עוד יותר ואלו אם בני השפחות היו מספרים זאת בעצמם ליעקב, יעקב היה נותן להם עצה מה לעשות כדי לגרם לבני לאה להעריך אותם.

וכיצא בזה יש לפרש שבני יוסף השתעבדו משום שיוסף נתבע לפי רום דרגתו, שהיה ראוי לו ללבש את הכתנת פסים רק פאשר הוא עומד מול בני השפחות, כדי לגרם להם הערכה כלפיו, אכל פאשר הוא מתועד עם אחיו הגדולים בני לאה, היה ראוי לו להפשיטה מעליו, כדי שלא להחליש את דעת אחיו ולא לגרם להם לשנאתו.

סובר שדבר מסיים טוב עבורו ובבאמת דבר אחר הוא הטוב יותר עבורו ולכן אדם צריך לקבל על עצמו את הנהגת שמיים באהבה.

כמו שרואים אצל יעקב שאף על פי שבחיו ראה פרות טובים יותר מיוסף בן רחל, אבל בידורות הפאים זכה לתועלת גדולה יותר מפני לאה - לוי והיהודה, שמהם יצאו משפשי ה' בבית המקדש ומלכות בית דוד ולכן הקב"ה סבב שלאה תקבר ליד יעקב, מפני שברבות הימים זכה ממנה לנחת גדולה יותר.

תענוג זמני או נצחי

נמצא, שהתענוג שהיה ליעקב מיוסף בן רחל היה כדגמת אוכל פירותיהן בעולם הזה, כי מלכותו של יוסף לא היתה אלא לדרור, ואלו התענוג שהיה ליעקב מפני לאה, היה כדגמת 'הקשרן קצית לו לעולם הבא', שפמני לאה עמדו הפהנים הלזים ומלכות בית דוד, שפמלכותם נצחית ונקמת בכל הדורות, והיא כמו הקשר המנייה ליעקב אבינו בעולם הבא פרות ופרי פרות ללא גבול.

ונפקא מינה לנו למשא ומתן, שפאשר אנו משתדלים להשיג איזה דבר גשמי כגון דינה, נזכר שהדינה עצמה היא פפרות עראיים של העולם הזה, והעקר הוא להשתדל להשיג דינה לעולם הבא, ולכן בעת החפוש אחר דינה בעולם הזה, נתפלל לה' ונאמר: רבנו של עולם, קעת אני מחפש דינה בעולם הזה, אכל עקר הדינה שאני צריך היא הדינה בעולם הבא.

ובזה יעלו שני המדרשים קנה אחד, שעקר סבת השעבוד היתה משום שזלזלו בכני השפחות, וגם חטא מכירת יוסף שאומר המדרש 'שוחר טוב' שהוא סבת השעבוד, הפנה היא לשרש של חטא מכירת יוסף שעדין לא נתקן.

אל תחליש את דעת הזולת

הסבה שבני השפחות בעצמם השתעבדו גם הם כמצרים, יש לפרש שזאת משום מה שאמרו חז"ל (ערוך טו), ששלשה לוקים בעוון לשון הרע, המדבר, השומע ומי שדברו עליו, ומפני שדברו על בני השפחות, ולכן גם הם לקו, ובסבת הדבר שמי שפדברים עליו לוקה גם הוא, יש לפרש שזאת משום שאדם צריך להזהר שלא לגרם לחבור לדרך אותו, וכשאדם רואה שהוא חלש למול חברו החזק, עליו להסתיר את חלשותו מעיני חברו החזק, כי 'בתר עניא אזיל ענייתא' וכאשר האדם מתמסכן בעיני אחרים הוא גורם להם להשפיל אותו ולרדף אותו, אלא יעמיד גם

שמו"ת - שאלות מתוקות ותישובותיהן

שאלה: מדיע דוקא נמון השעבוד עם ישראל התרבו מאד, הרי היתה זו שעת צרה לישראל וכל הגוים היו נבנסים תחת עילו של פרהו?

תשובה: אפשר לבאר שהנהגת שמיים זו באה למפדנו שדוקא הזמנים הכי קשים שיש לאדם הם הזמנים הכי טובים עבורו, שעל פן הקב"ה הפך והרבה את עם ישראל ביותר בשנות השעבוד, כי בשנים הללו עם ישראל רכשו מידות טובות ביותר.

וכמו כן רואים פחוש, שאדם מתקשה להשיג את הדברים החשובים ביותר עבורו שהם אשה, בנים ובית, כי הקשי שיש לו להשיג את הדברים ההכרתיים הללו כנפך אותו במדות ומקרב אותו לה' ויתברך, והאשה היא הדבר הטוב ביותר לאדם שעל ידה האדם זוכה פתי עולם הבא, כי על ידה הוא זוכה בבנים ועל ידה הוא מתקן את מידותיו פאשר הוא מתנסה עמה במדות, והאשה מלכה את האדם עד יום מותו ואף לאחר מנו, שהיא נקשרת לידו, כמו שרואים שאבותינו הקדושים נקברו במערת המכפלה ליד אמותינו הקדושות.

איך ידע מה טוב לך?

ואצל יעקב אבינו רואים שהוא נקבר ליד לאה ולא ליד רחל, כדי למפדנו שדוקא הקשי שהיה ליעקב בזמן שלבן רמה אותו והביא לו את לאה במקום רחל, זה היה הדבר הטוב ביותר עבורו, והקב"ה סבב זאת, כדי למפדנו שאדם לא יכול לדעת מהו הדבר הטוב ביותר עבורו, ויתכן שאדם

שאלה: מובאים ברש"י שני פרושים על השם 'פועה': על שם שפועה ומדברת והנהגה לזולה, כדרך הנשים המפסידות תינוק הבוכה (סוטה יא), וכן הוא לשון צעקה, כמו "בילדה אפעה", ולקאורה זוהי סתירה, שדברת לזלזל נחמת או בצעקות?

תשובה: יש לפרש שצוק רמוז לנו דרך החנוכה, שצדקו כלל צריך להאיר פנים לילדים ולדבר עמם בלשון רכה, ורק לעתים רחוקות, פאשר יש הכרח להרים את הקול על הילד, יש לעשות זאת.

עוד יש לפרש, שבתחלה רש"י מפרש ששפרה ופועה היו מדברות לילדים בלשון רכה ומדובבות את לבם, ולה' היו צועקות בתפלה, ופועה' הוא מלשון 'בועה' שפרושו תפלה, כמו שצאמר בפסוק: "אם תבעיון בעיו" [שכן פ' ובי' מתחלפות, כמו שפצינו במשנה שאמרנו (פאה ו א), ה'בקר לעניים הבקר' והפנהו 'הפקר'] והינו שפועה היתה צועקת לה', כי היתה מרחמת על היולדות שזועקות שבעים קולות, ופועה מרחמינהת עליהן. היתה זועקת לה' שיצילו וישיעו ויגאל את ישראל, ופועה' מלשון "בילדה אפעה", ש'היתה צועקת לה' צעקות קדגמת צעקות היולדת ששמעה באותו יום.

שאלה: תו"ל אומרים (סנהדרין כה): "במחשבים הושבני כמתי עולם" זו תלמודה של בבל, מה הסבה לכה?

תשובה: נראה שפגנת תו"ל בכה היתה לומר, שעצם הדבר שהיינו צריכים שהתורה שבעל פה תכתב בספר, זהו מפני החשכות שצדק לעולם, כי בתחלה התורה שבעל פה היתה אסורה להכתב, כגדי שכל אדם ילה אצל חכם ויקבל ממנו את דברי התורה ולא ישפח אותם לעולם, ובאמת זו המעלה הגדולה ביותר לקבל את דברי התורה מפי רבו, שכן עברה התורה תלמיד מפי רבו, כמו שפצינו: 'מישה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע' וכו'.

פי רק פאשר אדם יושב אצל רב תלמיד חכם צדיק, הוא יכול לקבל ולהבין מהי ה'צפמה' של התורה, על ידי שרואה את פני רבו הירא שמם ועל ידי שרואה היאף הוא ממחיש את דברי תורתו בתנועות ידיו וכו', מה שאין כן בלמוד מתוך הספר, שכל אחד קורא את הדברים לפי הבנתו ולפי המדות שרכש בעבודת ה'.

איך קוראים את התנ"ך

וכמשל הידוע לבו ששלה מכתב לאביו שיקנה

לו בגדים, וכשקרא אביו את מכתבו, פעם עליו פי קרא את מכתבו במחשבה שגנו מתרים פנגדו ומחייבו לקנות לו את הבגדים, עד שהאמא קראה את המכתב באופן הנכון והבינה שהבו עצמם מבקש שייעשו אתו הסד ויקנו לו בגדים.

כה הוא בלמוד התורה שבעל פה, שאדם לומד את דברי אבי ורואה ואינו מבין מה הם הצדיקים הללו שהוא לומד את דבריהם, בעוד שעקר מטרת למוד התורה היא לדבק במדות של הצדיקים הקדושים שמלמדים אותנו את דברי התורה, ולכן אמרו תו"ל, שעצם פתיבת התלמוד נבעה מהחשבה שצדק לעולם, שמפניו שכל הצבור כבר לא יכו לקבל את התורה תלמיד מפי רבו, נחשב הדבר כאלו הצדיקים נפטרו מן העולם ואין לה חשבה גדולה מזה השקולה כשדפת בית אלקינו (ריה יח), ומשים כה הכרח לקבל את התלמוד, כגדי שילמדו את הדברים לכל הפחות מתוך הספר, ורק מי שחתר לעבד את ה' באמת, בקש וחספ רבי ירא שמים שילמדו את הדעת ה' ואת המדות הטובות של הבורא יתברך שטמונים בתורה.

הדרך להתעשר

תו"ל אומרים (פסות סג), 'כל המשחרף שם שמים בצערו, כופלין לו את פרנסתו', ופרנסה אינה רק מזון, אלא יש פרנסה חשבה הרבה יותר לאין שעור מהמזון ומהפרנסה הנשמית, והיא הפרנסה לשימה בעולם הבא ששם הנשמה משועת לפרנסתה הרוחנית וכשפרנסה זו חסרה לה, אין קץ ומזור למכאוביה, וכשאדם מושתף את שם ה' בצערו, זוכה שתקבל לו פרנסתו הרוחנית ויזכה לעולם הבא גדול.

ועלינו לדעת, שלשחרף שם ה' בצערו, אין הפרוש להזכיר רק את שם ה' בצערו, רק בשביל להחליץ ממצרתו, וכדגמת אדם שרואה שהמלך מעניש אותו, שהוא פונה אליו רק בשביל שסיר את חיון אפו מעליו, שזוהי מידה נחיתה מאד, אלא בפשטות לשחרף שם שמים בצערו, הינו שהאדם ידע שה' עשה לו את הצעור ולטובתו, ויתפלל לה' גם בעת צערו. וביתר עמק יש לכבאר, ש'לשחרף שם שמים בצערו' הינו להיות 'שחרף' עם הקב"ה, ולהיות שחרף עם הקב"ה פרושו להתנהג במדותיו של הקב"ה, כמאמרים: 'מה הוא רחום, אף אתה יהיה רחום' וכו', שתשפוע לזכים בדרכי ה', נעשים שתמים עמו יתברך, ויכון שכל השפע הרוחני והגשמי שיק' לה', לכן נקפלת פרנסתו של אדם זה, כי כשאדם שחרף עם מופעל מקים, הוא נהנה מהחן של אותו מופעל, ולכן גם אדם זה שהוא שחרף עם ה', זוכה לקנות מהשפע של הבורא יתברך.

מתיקות הניסים

כשהגעתי לביתו, שמעתי קולות בתוך הבית, דפקתי בדלת ולא פותחים, אני דופק שוב ושוב ולא פותחים. החלטתי להאזין מה מדברים בבית, אולי זה משהו של פקוח נפש... הטתי את אזני ואני שומע קולות של ככי, רחמתי מאד וחשבתני במה אוכל לעזר לר' ישראל.

מפיון שדפקתי שוב והדלת לא נפתחה, חששתי שמא מדבר במצב של פקוח נפש ונסיתי לפתח את הדלת, למצתי קולות על הידית והדלת נפתחה, פתחתי לאט לאט עד שגליתי את ר' ישראל וישב ליד השלחן הפנימי עם ספר תהלים ומעניו וזלגות דמעות שליש, התקרבתי אליו, אף הוא היה מרכו כל קה, עד שהוא לא הבחין בדפיקות שלי וקעת הוא גם לא הבחין בי שאני מתקרב אליו.

הנחתי את ידי על כתפו, ורק אז הוא שם לב אלי וקם מכסאו בקהלה, שאלתי אותו: ר' ישראל, למה אתה בוכה, קרה משהו לא טוב? ר' ישראל השיב לי: ברוך ה' לא קרה שום דבר לא טוב, להפק קרה משהו טוב, ברוך ה' אתמול בלילה נולד לי בן בכור. אז למה אתה בוכה? שאלתי אותו, והוא השיב כה: קעת נעשיתי אבא, ומטל עלי לחנך את הבן הזה, ואני חושש שלא אצוה לחנך אותו כיהודי נאמן באמת, שהרי לי בעצמי ישנם חסרונות במדות, ולכן אני מתחנך לה' שישלים את מצות החנוך שלי ויזכה את בני להיות יהודי נאמן באמת.

קעת אמר ראש ה'שיבה: אתם יודעים מי הוא הילד הזה? הוא הוא הבחור שכעת הגיע למבחן, ואין פלא מנין הוא זכה למעלות נפלאות כאלה.

חדושים מתוקים

א. היאך התנא בתחלת מסכת שבת מלמדנו מדות טובות? **ב.** במה צריך אדם חלש להזהר בעמדתו מול אדם חזק? **ג.** מדוע אדם מתקשה להשיג שדוה, בניס ודינה? **ד.** מה החסרון בקתיבת התורה שבעל פה? **ה.** מהי העצה לזכות בפרנסה כפולה ברוחניות ובגשמיות?

התשובות מונחות בתוכן גליון זה. ניתן לשלוח את התשובות לכתובת האי-מייל: 7885595@gmail.com או בהודעה קולית בקו 'קול מתיקות': 073-313-4395. בצירוף שם, כתובת וטלפון | הוכחה מפרשת ויגש: נפתלי צבי פרוש. ביתר עלית.